

REIS NAAR DECIMA in 1825

1. Inleiding

Steeds vaker wordt in allerlei publikaties over Deshima de prent uit 1825 van de baai van Nagasaki met de twee schepen de Vasco da Gama en de Johanna Elisabeth afgedrukt. Slechts zelden wordt daarbij iets verteld over de reis van Batavia naar Nagasaki en terug (alleen [1] citeert uit het logboek). Daarom leek het mij goed om het gehele verhaal nu eens in de openbaarheid te brengen. Wat weten we over die schepen; wie waren de kapiteins; wat weten we over de lading?

Bij de studie van mijn voorgeslagt kwam ik al snel via het Gemeente-archief van Schiedam terecht bij het Algemeen Rijks Archief (ARA) in Den Haag en daar vond ik in het archief Bezemer een schat van informatie.

wie de kapiteins waren en het verhaal van

1.1. Opzet

De hoofdpagina bestaat uit de prent van de 2 Nederlandse schepen in de baai van Nagasaki in 1825

Van daaruit zijn door klikken op verschillende plaatsen en speciale toetsen de volgende onderwerpen te bereiken.

2. De heenreis

Are you ready to embark on the ship Vasco da Gama for a trip of 6 ? months from Batavia to Japan and back?

2.1. Aanleiding tot de reis

2.2. Lading

2.3. Pagagiers

Jacques Eduard de Sturler, 25 jaar, ambtenaar met verlof
Pakhuismeester 3e klasse Burger of is dit de apotheker?
pakhuismeester Biber

2.3.1. Matrozen

Ontvingen van de wal bericht dat eene ligt matrozen die wij op den 27e van Junij ?? van Z.M. wagschip Melampus tot ? aan boord gekregen hadden (en Jan van den Berg genaamd was) gisterenavond op het Eiland Decima was overleden: Inventariseerden des overledenes nalatenschap om nader op Batavia te verantwoorden.

2.4. Vlaggen,

2.5. Instructies

Het aandoen der baai of haven van Nagasakky

Van af de Maxima's of Maxima-eilanden stelt men koers om N.O. naar kaap Nombo (of Nomo) toe, steeds op de stroomen lettende, die meestal den loop der mousson volgen. Kaap Nombo binnen den afstand eener duitsche mijl genaderd zijnde, stuurd men Noord henen, langs de klippen Mituse, voorbij het eiland Paka en zoo langs Sotons hirase tot men de laatste gepasseerd, of met de zuidhoek van het eiland Iwosima, of Noorder Cavalhos, in elkaar gebragt heeft: alsdan gaande weg Oosterlijker houdende, ten einde de Noordhoek van dit eiland op een kwart mijl afstand te passeren en zoo om de Z.O. en Oost, langs het eiland Kojag, of Zuider Cavalhos, tot onder de Papenberg: om aldaar ingevolge de Japansche wetten, vooreerst ten anker te komen, ten dien einde, laat men de kleine eilandjes Matsima, Ainosima en anderen aan bakboordszijde van zich leggen en heeft men aan stuurboord alléén de Hirase, of Rooster, te vermijden, die men op een kabellengten afstands voorbij varen kan: zijnde van deze, met hoogwater, eeniglijk de branding te zien, als, met laag water slechts 6 a 7 voeten boven komende.

Het eiland Iwosima is zeer goed te kennen, aan eenen op de Noordelijke helft van het zelve zich bevindenden boom die, met helder weer, op een paar mijlen afstands kan gezien worden: dan daar hetzelfde eiland zeer dikwijls met een soort van damp is bedekt en het dan moeilijk kan zijn om den ingang der baai te kunnen uitvinden, heeft men daar benoorden nog andere, zeer kennelijke eilanden leggen, waardoor dit enigermate word vergoed en uit hoofden hunner gelijkenis, met de namen van boots-klampen, Zierikzeesche toren en kapèl (zeer eigenaardig) zijn bestempeld: terwijl het midden der eerstgemeldden NW_{1/3}W van de Hirase, of Rooster aflagt en de beide anderen iets Noordelijker of Oostelijker naar hetwelke men zich, naar gelang der omstandigheden, kan regelen.

Intusschen heeft men ook nog het Chineesche vaarwater! hetwelk tot nogtoe (1825) door Europesche natien voor onbruikbaar gehouden en dus alléén door Chinezen en Japannezen bevaren wierdt, dit vaarwater is echter niet alleen volkomen veilig! maar behalve dat het ook veel korter, dan het gewoone, is kan het ook meestal gemakkelijker gevonden en dus in vele gevallen boven het eerste verkozen worden.- Men houd namelijk tusschen Kaap Nombo en de klippen Mituse, of Hen met de kuikens, vervolgens tusschen de vaste wal en het eiland Hisima door, zoo veel mogelijk midden in't vaarwater en alsdan, Noorde naar het eiland Iwosima door, daar men dan aan bakboord de Kurose en aan stuurboord de Hadakase (beiden rotsen die boven water leggen en dus zichtbaar zijn) heeft te vermijden en midden tusschen dezelve door, naar de Z.O.hoek van Iwosima moet loopen:

dit laatste altoos iets nader nemende, als het eiland Kojagi of Zuider Cavalhos, om dat daarvan eenige klippen (Kenginsima genaamd) afsteken, 70 à 80 vademen, van degene die voor het oog zichtbaar zijn, af:

wordende voor het overige, in dit vaarwater nergens minder, dan 9 vademen diepte gevonden en houd men alsnu gaande weg oostwaards om, naar de Papenberg toe als voren.

2.6. De reis Batavia-Nagasaki

2.7. Bronnen

013tif opm. boven elke u staat een soort vraagteken

2.7.1. July 1825 Inde Chineesche Zee

vervolg van den 10e ? diepten van 21,22,23, 25,25,26,27 & 27 vademen ?
zo dat ? diepte nu spoedig toenam) om ? N.N.? in
N.t.O. goed?stuuren:om 8 uren Noorde &d? pomp 91/2 duim??
EW de wind Zuidelijk tot ZO, flauwe Koelte, goed was?

EW 8gl N1/4W(8glazen?)loodden opdeKoers? van Noorde & N:W? 30,33 soms? 12
25 vademens gisterond? hier, dwars van P Panjang
ofschoon wij nog maar 24° ? zederd den Middagin Breedte?
veranderd waren, en PtPanjang enige minuten Noorde
lijker ligd de stroom trekt vanuit? moest al indaagen?
tijd vant'jaar omde Noord, ent? hetis daarom alleen
dat wij ons enigszints voorlijker veronderstellen.

Maandag 11 HW de Wind ZZO , flauwe koelte, mooijhelder

HW 8gl N:t:W.Z weêrt, loodden 32,33 & 31 n 32 vademen: zo dat wij
te middernagt op eene zeer verhevene plek moeten
hebbengewees en stuurden nu N:N:W.----

DW de Wind ZZO &ZO:t:ZO, flauwe koelte, wolkdrijvende
Lugt, goed weer ?? loodden de dieptens van 32,30 &28
vademen witzand met roode & zwarte spikkels, ver
mengd met kleine steentjes; pomp 91/2 duim.

VM de wind vant'ZO.tZ tot N:N:W,
bewolkte tot dikke buijige Lugt, met oweêr in
't N.W &N.N:W.borgen sussexsielijk alle de ligte
en Lijzeilen, en later het Kruiszeil op de rand lopen
om 1/212 uren kregendebuij uit het N.W, enwas de
zelve van harde Regenvergezeld: loodden 27 e 28 va
demen diepte;storten enige putsen water in 't Schip
ten einde hetzelve te vervêrschen?

Op den Middag gen.? Koers &verheid N1/2W, 121/2 mijl
geg. NBr: 1°12' geg Lengte (volgs. de chronometer,
bevonded ? geen ? berekend door de wijzig? Breedte) 105° 41' 11"

AM &PV de Wind vant W:Z:W tot Z:W en wederom weste
lijk heen& weer lopende ongestadige b/z (bramzeilen?) enafne
mende koelte; betrokke buyige Lugt &Water?, met
donder &Regenvergezeld dog tegen den Avond wat
opklarende : staken een rif inde m/z (marszeilen?) enmaakten zeil
na gelegenheid ; passeerden een? Inlandschvaar
tuig dat eenwitte vlag met een rood rond wapen
er in liet waaijen, waaropwijook onze vlag op
heeschen memptan? van 111/2 uren Land?
Zagen om 6 uren opde diepte van 27 vademen

wit zandt met roode &zwarte spikkels en zeer klein steengruis metfijne gebroken Schelpjes, een Eiland (envan'tDek) in 't N:O1/2O, en een ander (van Top) in 't N:N:O; gisten van het eerste 5 1/2 M en van het laatste wel 7 a 8 Mijlen aftewezen zou ? den (vandebovenbranzaling aftezien) de volg
014.tif Vervolg van den 11 de, gedaante, de tusschen ruimte der ...?

ik hield om die reden het land? voor het Zadeleiland dat in een Engelsch kaartje van de ChineescheZee (het welk den 12en Meij 1794 te Londen door Lautia?&Whittler? uitgegeven, endoorhun vande heer? 'd Après overgenomen is) int ZO van Pt Domar? geplaatst ligd, en het in? deze of Noordelijkst voor Pt Domar zelve waanende? dit laatste bijons Pt Dummer genoemd enzouden wij dit zo zijnde, aanmerkelijk veel Noordelijker als ons bestek wezen.

EW de wind ZW, boven Z koelte, bewolkte Lugt goed weer , loodden opde Koers van NWTW alle uren 27,29,30 &32 vademen. Konden door eenwaar neeming van de * Antaris 37 °en van de * Wegarop? 6' minuten, Noodelijker als onze gissing te zijn: en brengen dit in evenredigheid terug op deHorlogecor rectie van heden morgen, die slegts doorde opdat ogenblik door ons gegiste Breedte bewerkt? was daaruit blijktt, dat de Lengte op de Middag volgens de Chronometer niet 105° 47' 14", maar 105° 29' 13" moet geweest hebben, en zou ook alstoen de Breedte reeds 26' Noordelijker als onze gissing, en diensselve ? op 1 °38' inplaats van 12' moeten gedacht? hebben, alsdan volgd dattoen wij de bovengemelde Eilanden peilden, onze NB 2 1'30" + 6' 27" (in nog 6? uren tijds) en derhalve 2 7' 57" is geweest ende? Lengte op 105 14'43" zoude ? komen, alzo wijmiddag 23,4 omde Noord en 13,5' omde Westveranderd gisten, en daardoor eindelijk volkomen zwultrend? dat hetgeene andere als Pt Dammer en het ZadelEiland kunnen ge geweest hebben. Horsburgh plaatste Pt Dammer dat door hem Pt Domar genaamd wordt (zie zijn 2e deel Pag 214) op 2° 45' NBr, 105° 27' Lengte BeostenGreenwich Er is hier dus eenverschil tusschendit, endeplaats waar wijons om 6 uren met het Schip hebben bevonden, van circa 37' in breedte en 12,5'? in Lengte of afwijking zo datdan Pt Dammer, volgens deeze bepaling eigen lijk N1/3O, 9?¾ mijlen van ons af zou hebben geweest dat, daarwijhet niet lagerals uit de Mars van daan hebben kunnenzien, en Horsburgh hetzelve hoog beschrijft, vast nietzeerveel? vandewaarheid zal kunnenverschien? len entenminstenvrij na met onze bevin

dingen accooreerd? - het komt mij verder voor, dat

015 Tif Juli 1825 In de Chineesche Zee
vervolg vanden 11e aant? het Eiland, datwij voor het ZadelEiland hielden
om dezelfs gedaante en gelijkenis op een Zadel, zeer goed
deze naam kanwoorden gegeven, en verwoderd het mij
daarvan in Horsburgh geene hoegenaamde melding
gemaakt te vinden: alleen spreekt hij op Pag 214 in
zijn 2e Deel, van ZadelEiland, dat circa in
't NWtW, zoude? 5 duitsche mijlen van de Tombola
Eilanden moet liggen, namentlijk op 1°16'nbreedte
en dit komt dierhalveingeenendeelen met het door
ons bevondene ZadelEiland overeen.

Dinsdag 12 juli 1825 HW de wind ZW, ongestadige bovenb/z Koelte, be
wolke Lugt. goed weêr. loodden alle uren 32,34
35 & 36 vadem blauwe slijkgrond, Koers N:W:tW
IIW de wind ZZW, bovenb/z Koelte, hijige Lugt, goed
IIW? N.W:t W 5 \ weêr voerdenkragtvan zeil, enzagen met dendag
een Chineesche Jonk metons liggende en verder
van Top de Anambas Eilanden van 't O:t:Ntot O:t:Z
en P. Damoner nog ivanvandebovenbranzaling in
't ZO.tO. voorts Pt.Timaon in 't WZW, en nog twee
heuvels (van Top) drie a vier, Streeken Zuidelijker,
welke laatstenik voor Pt.Pisangen Pt Auer hield
kunnende slegts Pt Timaoon van 't Dek onderschei-
den en hier vandaan een klein Heuveltje vande
Anambas Eilanden. wiggisten niettemin 12 mij-
len van Pt Timaoon aftezijn envande bovenbram-
zaling had hetde volgende vertooning

2.8. Aankomst te Nagasaki

Die Lektüre alter Tagebücher zeigt, das es den Schiffen gar nicht so leichtfiel, die Einfahrt zu finden.

2.8.1. Maxima eilanden ook Linschoten of Danjoshotô eilanden.

Wenn man sich nicht verrechnet hatte oder durch einen der Taifune abgetrieben war, visierte man die Danjoshotô Inseln. Die auffälligste der Inseln, **Mejima**, fehlt daher in fast keiner alten Karte, wo man ihren Namen lange Zeit in portugiesischer Manier als '**Meaxima**' oder '**Meaxuma**' wiedergab.

'Van af de Maxima's of Maxima-eilanden steld men koers om N.O. naar kaap Nombo (of Nomo) toe'

Tif036

Augustus 1825 In't gezicht van kaap Nombo

vervolg van den 4e: wezen en het dus wellicht iets achtelijker en naderbij ons kan zijn; En daar dito 50 a 60 vademen diepte

(Modderig zand) iets bewesten het vaarwater beschrijft, en de gezegde Eilanden daar entegen in 't N.tO of N:N:O

hebbende van met 130 vademen Lijn geen grond werpen kunnen moest, veronderstelden vandat eenweinig bevesten als beoosten onze gissing te zullen wezen, en

liet om die reden een halve streek oostelijker sturen &

EW 1gl; N:O:t:O 51/4 EW de wWindt N:Ot:Z en Z:Z:O bovenb/z koelte, heldere Lugt

mooij wêêr 12 uren loodden tweemaal, en hadden

met 90 a 100 vademen Lijn geen grond

Vrijdag 5 HW de Wind Z.Z.O gelegenheid als voren: zetten een onder Lijzeil bij.-

DW de wind is weer als voren. zagen een Eiland, dat wij voor Ono? of Siena hielden, in het ZO1/2O opnagissing

5 mijlen afstand vanons: Zonder de Maxima Eiland

en opditogenblik te kunnen gewaarworden, hetwelk

waarschijnlijk door de hijige Lugt veroorzaakt wierden

VM gelegenheid als voren zagennogverscheidene Eilanden

beoostenons, dat wij voor St Clara & Cosigne hielden,

dog die wijdoor het groote getal nietmetde

Kaarten konden overeenbrengen: zien ook de kust

van het Eiland Kuisru? opde hoogte van Satzuma?, en

vervolgens Omura?, daar wij Nangasaqui moesten zoeken

Opden Middag gen. Koers & Verheid N.O7/8O, 243/4 Mijl

geg. N.Br 31 53geg. Lengte volgens Chronom 129 18'16"

bevonde dito 32 14' bevonde dito dito dito 129 20 0

volgens dien, moest wanneer wijdedoor Horsburgh

(in zijn 2e deel page 334) bepaalde Breedte & Lengte

voor goed aannemen(d)? de Hoek van Nombo

N:O1/4N, 7 Mijlen van onszijn; Zagen dezelve juist

op deze Streek in devolgende gedaante:

(tekening)

Zeilden er oogenblikkelijk op af NO? heenen? terzelven tijd dat wij behalven? verscheidene JapanscheVissers vaartuigen, kort daarna ook hetLand bewesten de gemelde Kaap Nombo begonnen te onderscheiden &? hetblijkt ondertussen datvolgens onze bevinding deeze Kaap of?Hoek door Horsburgh goedgeplaatst moetzijn en 21'30"Westelijker als volgens deopgave van Voorman zal liggen: hetgeen waarschijnlijk ook met de Maxima en andere Eilanden alhier hetgeval

Tif 37

wil zijn, enditoreden? zal wezen dat wij de eerstge gemelde deze morgen niet gezien hebben; Kapitein Sievens? (vande Fortita?) maaktedie aanmerking omtrent de Maxima Eilanden in 1821

2.8.2. Kaap NOMO

Als nächster und entscheidender Augenmerk diene den Steuerleuten die Landspitze Nomozaki Dit is de zuidelijkste kaap van het schiereiland waarop Nagasaki ligt 'steeds op de stroomen lettende, die meestal den loop der mousson volgen, Kaap Nombo binnen den afstand eener duitsche mijl genaderd zijnde, stuurd men Noord henen' 'Vanuit zee is de kaap door haar ronde vormen duidelijk herkenbaar. Men kan haar op korte afstand veilig naderen.

Met volle zeilen streelde het schip langs deze kust

AM & PV de wind van't ZZO tot ZZW, flauwe bovenb/z koelte, wolkendrijvende Lugt, mooi weêr, zetten het Bakboords Anker af: heeschen om 1/2 1 uren reeds de geheime Zeinvlag vandeVoortop alsmede de Vlag van achteren omdatverscheide? Vaartuigen in 'trond dobber? den : om 3 uren kreegen eenVischer? aanboord, die ons verschenVisch voor ledige Bottels ruildden : om 5 uren waren wij nagissing nog eenpaar Mijlen vande Hoek van Nombo, en aldaar kwam reeds de zoge naamde Geheimmeester aanboord, ten einde het Paaijrapport te laten invullen endaarmede ook? trok hij toen? oogenblikkelijk ??? Nagasakij om 7 uren begonnen successievelijk alle lig te zeilen vastte maken de onderzeils te gijen en om 8 uren toen wijde L (hoek) van Nombo O:ZO1/4O nagissing 1/2 mijl vanons hadden, lagen het metde enkele? m/zo? Kluiver &Bezaan bijdewind om deWest en loodden terzelvertijd 44 Vademens fijne grauwachtige zandgrond: heeschen een Lantaarn van de voor Top EW de wind ZZW, flauwe bovenb/z Koelte, mooi weêr; om 12 u was Nombo's L (hoek) OZO1/2O, 1a 11/4 mijl van ons?

2.8.3. Mituse

'langs kaap Nombo stuurde men Noord henen, langs de klippen Mituse, of Hen met de kuikens' In der Nähe lag die Felsengruppe **Mitsuse**, welche die Holländer ihres Aussehens wegen '**de hen met de kuikens**' (die Henne mit den Küken) nannten.

TIF 38

Zaterdag 6

IntEtmaal de wind ZZW tot Westelijk, flauwe bo
venb/z Koelte, wolkendrijvende Lugt, mooi weêr kregen
om 8 uren nog een Geheimmeester aanboord teneinde
ons teverpaaijen, hieldenterzelvertijd af, en stuurden
WtW heenen maakten gaandeweg kragt van Zeil

Noordelijke route

Nun mußten sie die Augen aufhalten, denn es folgten zahlreiche Inseln und Klippen, die sie im Norden umsegelten.

2.8.4. Eiland Paka

'voorbij het eiland Paka'

2.8.5. Matsima

'laat men de kleine eilandjes Matsima, (aan bakboordszijde van zich leggen)'

2.8.6. Ainosima

'(laat men het kleine eilandje) Ainosima en anderen aan bakboordszijde van zich leggen'

2.8.7. Sotons Hirase

en zoo langs Sotons hirase,

'en heeft men aan stuurboord alléén de Hirase, of Rooster, te vermijden, die men op een kabellengten afstands voorbij varen kan: zijnde van deze, met hoogwater, eeniglijk de branding te zien, als, met laag water slechts 6 a 7 voeten boven komende'.

zagen intussen de gevaarlijke Klip de Rooster 2 a3
voeten bovenwater, nagissing 6 kabellengten beoosten? of
benoordoostende Noorder Cavallos liggen, die wij op
gelijke afstand voorbijzeilden en met de boot L (boothoek?) van
de laatste ZtO in elkaâr teliggen bevonden, alsme
de ZW1/4W, in een op de Top van gemelde Eiland zich bevinden
de zeer kennelijke Boom, terwijl dezelve (de Rooster
namelijk) nietzo ver als tot inde NWL? der Cavallos
konden doorzeilen, zonder devoorons uitliggende Ei
landen behoorlijk te kunnen vermijden

Chineesche route:

2.8.8. Hisima

vervolgens tusschen de vaste wal en het eiland Hisima door, zoo veel mogelijk midden in't vaarwater en alsdan, Noorde naar het eiland Iwosima door,

2.8.9. Kurose

Chineesche route: 'aan bakboord de Kurose () rotsen die boven water leggen en dus zichtbaar zijn, heeft te vermijden

2.8.10. Hadakase

Chineesche route: 'aan stuurboord de Hadakase () rotsen die boven water leggen en dus zichtbaar zijn heeft te vermijden'

2.8.11. Iwosima of Noorder Cavalhos

tot men (Sotons Hirase) gepasseerd of met de zuidhoek van het eiland Iwosima, of Noorder Cavalhos in elkaar gebragt heeft:
alsdan gaande weg Oosterlijker houdende, ten einde de Noordhoek van dit eiland op een kwart mijl afstand te passeren en zoo om de Z.O. en Oost,
Het eiland Iwosima is zeer goed te kennen, aan eenen op de Noordelijke helft van het zelve zich bevindenden boom die, met helder weer, op een paar mijlen afstands kan gezien worden: dan daar hetzelfde eiland zeer dikwijls met een soort van damp is bedekt en het dan moeilijk kan zijn om den ingang der baai te kunnen uitvinden

en als toen (zijnde om? 11 uren) zagen wij de Noorder Cavallos bereids in't OZO vanons, alwaarwijvervolgens regtopaanstuurden, en op eenhalf en drie kwart Mijl dezelve genaderd zijnde, heeschen wij alle de vlaggen vande Toppen & nokkender Raas zo las de Instructie dit voorschreef: om 11 uren passeerden wij gemelde Eiland op 1/8 a 1/4 Mijl distantie, alwanneer wij een Salut van 9 Schotendeeden

2.8.12. Kojag(i) of Zuider Cavalhos en Kensinsima

langs het eiland Kojag, of Zuider Cavalhos,
Chineesche route: (Niet te dicht bij) 'het eiland Kojagi of Zuider Cavalhos, om dat daarvan eenige klippen (Kenginsima genaamd) afsteken, 70 à 80 vademen, van degene die voor het oog zichtbaar zijn, af

2.8.13. Takashima, het eerste vooreiland.

2.8.14. De monding van de baai

Daarachter kwamen de twee grotere eilanden in zicht, die de monding afsluiten. Op één daarvan wees de wapperende driekleur de weg naar de ingang van de baai aan. Dan volgden links en rechts kleinere eilanden voor beide kusten. Op alle eilanden groeien bomen. Tussen de eilanden moest het schip in het donkerblauwe diepe water eerst enige tijd wachten. Langs enkele klippen, waarop de branding met witte koppen ruiste, voer het schip met klein zeil langzaam door. 'dan daar het eiland Iwosima zeer dikwijls met een soort van damp is bedekt en het dan moeilijk kan zijn om den ingang der baai te kunnen uitvinden, heeft men daar benoorden nog andere, zeer kennelijke eilanden leggen, waardoor dit enigermate word vergoed en uit hoofden hunner gelijkenis, met de namen van **boots-klampen**, **Zierikzeesche toren** en **kapel** (zeer eigenaardig) zijn bestempeld: terwijl het midden der eerstgemelden NW^{1/3}W van de Hirase, of Rooster aflagd en de beide anderen iets Noordelijker of Oostelijker naar hetwelke men zich, naar gelang der omstandigheden, kan regelen.

Om de bevelen te kunnen verstaan heerste er (aan boord?) een plechtige stilte. Een ploselinge windvlaag kon gevaar opleveren. Als het schip zo langzaam voer luisterde het niet meer naar het roer. () De zeilen werden gestreken en met vaart rinkelde tachtig vadem ankerketting buitenboord.

Zagen met den dag de Zierikzeesche Toren & Bootsklauwen voor ons uit, de Gottons Eilanden aan BB en het Land van Kuidiu aan SB van ons, dog doordien hetlaatste met damp bedekt was, konden wijde Eilanden die daaronder lagen, nietwel onderscheiden: stuurden nu regtopde ZierikzeescheToren aan, en vervolgens opde zo genaamde Kapel, die daar beoosten onder de wal wordt gevonden allengsheids? Naderden wij daardoor het Land.

2.8.15. De wachters

Bron ARA 46
de Keizerwagt NNO1/4O, ende Keizerwagt NO1/4N;

2.8.16. Papenberg = Takaboko

Alsdann erblickte man an Backbord das steil ansteigende Inselchen **Takabokojima**, in vielen Reisebeschreibungen unter dem Namen '**Papenberg**' (Pfaffenberg) erwähnt, Zo genoemd omdat daar in (16xx?) de japanse christenen en de portugeesche zendelingen vanaf in zee zijn gegooid. bron: ?

Bron: Diepe wateren van Nagasaki blz 41

Klein eiland met steile kegeltop. Zonder toestemming mocht men de diepe baai niet binnenvaren. Vijanden en vreemden werden geweerd. Vrienden konden rekenen op een onthaal van vele kleine Japanse schepen
'tot onder de Papenberg: om aldaar ingevolge de Japansche wetten, vooreerst ten anker te komen'

en gaande nog Zeil minderden ten einde bij de Papenberg te kunnen ankeren: om 1/212 kwamen onder de Papenberg in 22Vademen vaste

*modder of kleigrond ten Anker en deeden aldaar
andermaal 9 Saluutschooten, peilden vervolgens de
Noord L der Noorder Cavallos W1/2W, de zuid L van een?
Eilandje benoordwesten de Papenberg WNW, een klein Ei
landje (nagenoegsmidden in het einde?) NW???W de Noord
L van het eerstgemelde Eilandje met de ZuidL vaneen
ander datddar aan vastscheen? te liggenNWtW1/2W
De ZuidL vande Papenberg zelve NW1/4W hetmidden
van dezelve NW1/2N op 2 a3 Kabellengte ervanaf
De tempelhoek NO en daar !/4 ?? beoosten zagen
wij de stad Nagasakij*

Danach verengte sich die Bucht rasch.

Insel Dejima ('Disima', 'Cisma' u.ä.)

Seit 1641 befand sich die Faktorei dann auf der kleinen, in der Bucht von Nagasaki aufgeschütteten

2.8.17. Aan Boord

Wenn dann die Schiffe vor Anker lagen, schrieb der Winsheimer Apotheker Johann Jacob Mercklein über seine Erlebnisse im Jahre 1651, wurde 'alles Volk auf denselben genau gemustert, die Nahmen und das Alter eines jedlichen unter uns, sowol von den Japanern, als unserer Nation, [von] daselbst residirenden Officirern aufgezeichnet; die Wahren, Gewehr, und Ammunition, ja Ruder und Segel in gute Verwahrung genommen.' [2]

Während der Liegezeit blieben die Mannschaften die meiste Zeit an Bord. Jedes Übersetzen zur Faktorei mußte beim Gouverneur beantragt und begründet werden. Nur der Kapitän wurde lange nicht visitiert, was zeitweilig dazu führte, daß er einen besonders weiten Rock mit Konterbande für Privatgeschäfte vollstopfte und bei allen sich bietenden Gelegenheiten übersetzte. Ladearbeiten u.ä. waren einheimischen Tagelöhnern vorbehalten.

2.8.18. Hikosan, berg achter Nagasaki

Soms als er niet genoeg wind was of als deze uit de verkeerde hoek kwam moest het schip worden geboegseerd, d.i. door roeiboten op sleeptouw genomen.

2.8.19. Bronnen

Tif036

Augustus 1825 In't gezicht van kaap Nombo
vervolg van den 4e: wezen en het dus wellicht iets achtelijker en naderbij
ons kan zijn; En daar dito 50 a 60 vademen diepte
(Modderig zand) iets bewesten het vaarwater beschrijft,
en de gezegde Eilanden daar entegen in 't N.tO of N:N:O
hebbende van met 130 vademen Lijn geen grond wer
pen kunnen moest,? veronderstelden vandat eenweinig be
westen als beoosten onze gissing te zullen wezen, en
liet om die reden een halve streek oostelijker stuur en &
EW 1g; N:O:t:O 51/4 EW de wWindt N:Ot:Z en Z:Z:O bovenb/z koelte, heldere Lugt
mooij wêêr 12 uren loodden tweemaal, en hadden
met 90 a 100 vademen Lijn geen grond
Vrijdag 5 HW de Wind Z.Z.O gelegenheid als voren: zetten een
onder Lijzeil bij.-

DW de wind is weer als voren. zagen eenEiland, dat wij
voor Ono? of Siena hielden, in het ZO1/2O opnagissing
5 mijlen afstand vanons: Zonder de MaximaEiland
en opditogenblik te kunnen gewaarworden, hetwelk
waarschijnlijk door de hijige Lugt veroorzaakt wierden
VM gelegenheid als voren zagennogverscheidene Ei
landen beoostenons, dat wij voor St Clara & Cosigne
hielden, dog die wijdoor het groote getal nietmetde
Kaarten konden overeenbrengen: zien ook de kust
van het Eiland Kuisru? opde hoogte van Satzuma?,en
vervolgens Omura?, daar wij Nangasaqui moestenzoecken
Opden Middag gen. Koers &Verheid N.O7/8O, 243/4 Mijl
geg. N.Br 31 53geg.Lengte volgens Chronom 129 18'16"
bevonde dito 32 14' bevonde dito dito 129 20 0
volgens dien, moest wanneer wijdedoor Horsburgh
(in zijn 2e deel page 334) bepaalde Breedte & Lengte
voor goed aannemen(d)? de Hoek van Nombo
N:O1/4N, 7 Mijlen van onszijn; Zagen dezelve juist
op deze Streek in devolgende gedaante:

(tekening)

Zeilden er ogenblikkelijk op af NO? heenen? terzelven
tijd dat wij behalven? verscheidene JapanscheVissers
vaartuigen, kort daarna ook hetLand bewesten de
gemelde Kaap Nombo begonnen te onderscheiden &?
hetblijkt ondertussen datvolgens onze bevinding
deze Kaap of?Hoek door Horsburgh goedgeplaatst
moetzijn en 21'30"Westelijker als volgens deopgave
van Voorman zal liggen: hetgeen waarschijnlijk ook
met de Maxima en andere Eilanden alhier hetgeval

Tif 37

wil zijn, enditoreden? zal wezen dat wij de eerstge
gemelde deze morgen niet gezien hebben; Kapitein

Sievens? (vande Fortita?) maaktedie aanmerking omtrent de Maxima Eilanden in 1821, dog door 't Goevernement van Neêrlands Indien nietop te zijn gelet?, ent heeft menmij alleen twee niets beduidende extracten der Joeurnalen (van 1824 en 25) vande Kapiteins Hahn & Bakker medegegeven, die in't geheel geen aantekeningen van hun bevindingen schijnen gehouden of ten minsten dezelve niet aan t GouVERNement medegedeeld hebben; daarom was het wenselijk dat voortaan aandeKomman derende Admiraal te Batavia en niet aan de HoofdDirecteur van finantien aldaar de beoordeeling vandeze Journalen wierdt overgelaten, dito tot nutbevattende bijeen verzameld, vervolgens de naar Japan bestemde Scheepen medegegeven wierdt ten eide niet noodzakelijk temaken? ente vermijden dat wij, die sinds zo veelen Jaaren reeds Japnbevaren hebben en er dit keer goed meede bekend behoorden tezijn andere Schrijvers daarover behoefden te moeten raad pleegen, enteroorzaak vanonze allendige Kaarten aandere nog met de grootste ongerustheid dit vaarwa ter bevaren moesten.

AM & PV de wind van't ZZO tot ZZW, flauwe bovenb/z koelte, wolkendrijvende Lugt, mooi weêr, zetten het Bakboords Anker af: heeschen om 1/2 1 uren reeds de geheime Zeinvlag vandeVoortop alsmede de Vlag van achteren omdatverscheide? Vaartuigen in 'trond dobber? den : om 3 uren kreeg eenVischer? aanboord, die ons verschenVisch voor ledige Bottels ruildden : om 5 uren waren wij nagissing nog eenpaar Mijlen vande Hoek van Nombo, en aldaar kwam reeds de zoge naamde Geheimmeester aanboord, ten einde het Paaijrapport te laten invullen endaarmede ook? trok hij toen? ogenblikkelijk ??? Nagasakij om 7 uren begonnen successievelijk alle lig te zeilen vastte maken de onderzeils te gijen en om 8 uren toen wijde L (hoek) van Nombo O:ZO1/4O nagissing 1/2 mijl vanons hadden, lagen het metde enkelede? m/zo? Kluiver & Bezaan bijdewind om deWest en loodden terzelvertijd 44 Vademens fijne grauwachtige zandgrond: heeschen een Lantaarn van de voor Top EW de wind ZZW, flauwe bovenb/z Koelte, mooi weêr; om 12 u was Nombo's L (hoek) OZO1/2O, 1a 11/4 mijl van ons?

TIF 38

Zaterdag 6

IntEtmaal de wind ZZW tot Westelijk, flauwe bovenb/z Koelte, wolkendrijvende Lugt, mooi weêr kregen om 8 uren nog een Geheimmeester aanboord teneinde

ons teverpaaijen, hieldenterzelvertijd af, en stuurden
WtW heenen maakten gaandeweg kragt van Zeil
Zagen metdendag deZierikzeescheToren &Bootsklauw
en voorons uit, deGottons Eilanden aan BB en het Land
van Kuidiu aan SB van ons, dog doordien hetlaatste
met dampbedektwas, konden wijde Eilanden die
daaronder lagen, nietwel onderscheiden: stuurden nu
regtopde ZierikzeescheToren aan, en vervolgens opde zo
genaamde Kapel, die daar beoosten onder de wal wordt
gevonden allengsheids? naderdenwijdaardoor het Land
de Lucht begon intusschen eenweinig opteklaeren en
als toen (zijnde om? 11 uren) zgen wijde Noorder
Cavallos bereids in't OZO vanons, alwaarwijvervolgens
regtopaanstuurden, en op eenhalf en drie kwart Mijl
dezelve genaderd zijnde, heeschen wij alle de vlaggen
vandeToppen & nokkenderRaas zo las deInstructie dit
voorschreef: om 11 uren passeerden wij gemelde Eiland
op 1/8 a 1/4 Mijl distantie, alwanneer wij eenSalut van
9 Schotendeeden en gaande nog Zeil minderden
ten einde bij de Papenberg te kunnen ankeren: za
gen intussen de gevaarlijke Klip de Rooster 2 a3
voeten bovenwater, nagissing 6 kabellengtens beoosten? of
benoordoostende Noorder Cavallos liggen, die wijop
in de kantlijn: No 18
Vóórdat wij onder
de Papenberg ten An
ker kwamen, wierden
er volgens gewoonte
twee Gijzelaars of
zogenaamde Pandslie
den aanons gevraagd
moesten deHeeren
Pasagiers DeSturler
&burger naar Land
verstrekken?--

gelijke afstand voorbijzeilden en metde boot L (boothoek?) van
de laatste ZtO in elkaâr teliggen bevonden, alsme
de ZW1/4W, in een op de Top van gemelde Eiland zich bevinden
de zeer kennelijke Boom, terwijl dezelve (de Rooster
namelijk) nietzo ver als tot inde NWL? der Cavallos
konden doorzeilen, zonder devoorons uitliggende Ei
landen behoorlijk te kunnen vermijden, om 1/212
kwamen onder de Papenberg in 22Vademen vaste
modder of kleigrond ten Anker en deeden aldaar
andermaal 9 Saluutschooten, peildenvervolgens de
NoordL der Noorder Cavallos W1/2W, de zuidL van een?
Eilandje benoordwestendePapenberg WNW, een klein Ei
landje (nagenoegsmidden in het einde?) NW???W de Noord

L van het eerstgemelde Eilandje met de ZuidL vaneen
ander datddar aan vastscheen? te liggenNWtW1/2W
De ZuidL vande Papenberg zelve NW1/4W hetmidden
van dezelve NW1/2N op 2 a3 Kabellengte ervanaf
De tempelhoek NO en daar !/4 ?? beoosten zagen

TIF 39

wij de stad Nagasakij kregen intusschen twee?
opperbanjoosten met hun gevolg aanboord, die al
maalig? met 9 Schooten gesalueerd wierden, even? als
naderhand twee Heeren gecommiteerdens? (Hollanders)
van het Eiland Decima die ons eenige Instructies
van het Opperhoofd mededeelden, en deplaats op
welke voor de Stad ankeren moesten, aanwezen
om 1? uren ginngen wij met verlof der Opperbanjoosten
onderzeil en liepen met kleinzeil naar de Rheede
Salueerden in't voorbijvarender Keizers&Keizerin
newagten eerst aan Stuurboord endaar na aan
Bakboord, telkens met 7 Schooten; peilden nog
in't Zeilen naarde Stadtoe de NWL der Noor
der Cavallos endeZuidL der Papenberg West
alsmede het midden der laatste in de Tempelhoek?
WZW in alkander; Om 1/2 3uuren ankerden op
31/2 vademen moddergrond voor de Stad Nagasakij
en salueerden vervolgens met 13 Schooten; maakten
Zeilen vast: Scheepten? Kruid&Kogels , Geweren
varende ??? benevens ?eenvat? Godsdienstige
in de kantlijnaa; vonden alhier 6? Chineesche Jonken
op Boeken af: kreegen nog een tweede Commissie
aan boord omdeKapiteinan 'tSchip &Passagiers
aftehalen , waarna ook alle de Japanders van boord
vertrokken, verhaalden vervolgens nog een paar ka
bellengtens nader bij Decima, en ankerden daarop 41/2
vaâm grond als voren; hebbende devlaggestok op
Decima O1/2Z ende Tempelhoek ZW!//2Z vanons liggen
Scheeps diepte

A 16vt 9dm

V 15

1vt 9dm Stuuwlattig ?

ZONDAG7 Variablewinden,
NB de Vlaggestok op Decima ligd op
32 44'0" N;Breedte
129 56'30"Lengte
volgs Chronometer

zetten de Sloepenuit vertuiden met het Dragt
Anker omde WZW, het Thuij? omde ONO beiden van

de kettinkabel, van welke 35 vademmen Dragt
& 17 a 18 vademmen Thuij uitwal: Enige Opper&onder
Banjoosten kwamen wederom (vergezeld van een aan
tal Tolken &nz.) aanboord, monsterden de Equipage
en wierden er nog eenige Vogels en Planten naar
Land gezonden die wij van Batavia hadden meede
gebracht; 's namiddags opklarende tot goed weêr

Maandag 8 Oostelijke wind, regenachtig weder kreegen 'smor
gens om 8 uren een opper Banjoost met de zelffs ge
volg aanboord en begonnen eenige particulieren goe
deren te losen, waarna dezelve tegen den Avond
weder naar land gingen

Dinsdag 9 konden teroorzaak van de harde Regewn maar

3. Aankomst

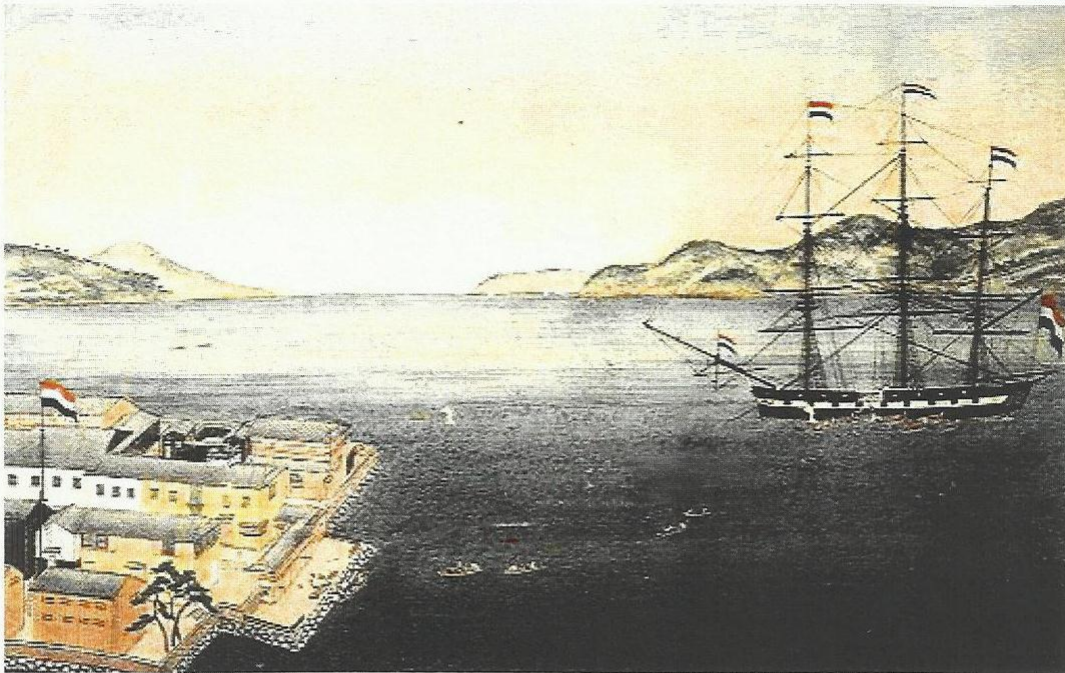
Arrival of dutch ships

"Dutch Ship Enters the Harbor" by Kawahara Keiga
(Nagasaki Municipal Museum)

A Dutch ship entered Nagasaki Harbor every spring, firing cannon blanks to salute (and not to announce its arrival) and waiting to be towed in by lighters. The man with the green hat in this illustration is said to be Siebold and the woman wearing the blue kimono behind his to be Taki.

If this is right than the platform must be on the house of von Siebold and Taki has thier doghter on her arms, this must be in 1827?

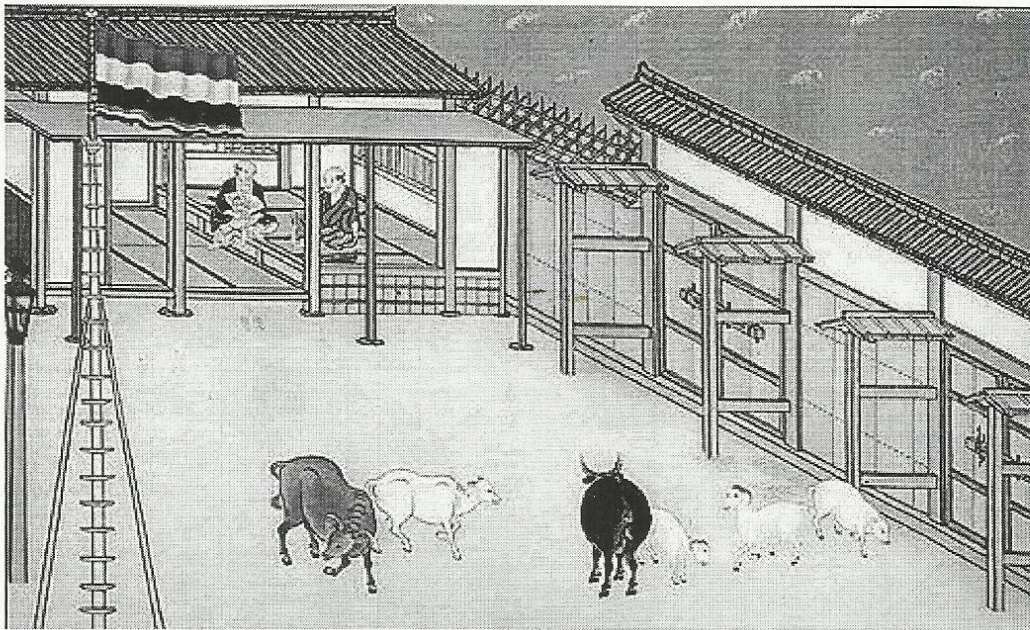

"Dutch Ship in Nagasaki Harbor" by Kawahara Keiga (Nagasaki Municipal Museum)
The Dutch ships visiting Nagasaki anchored in the harbor, and cargo was carried back and forth by lighters.

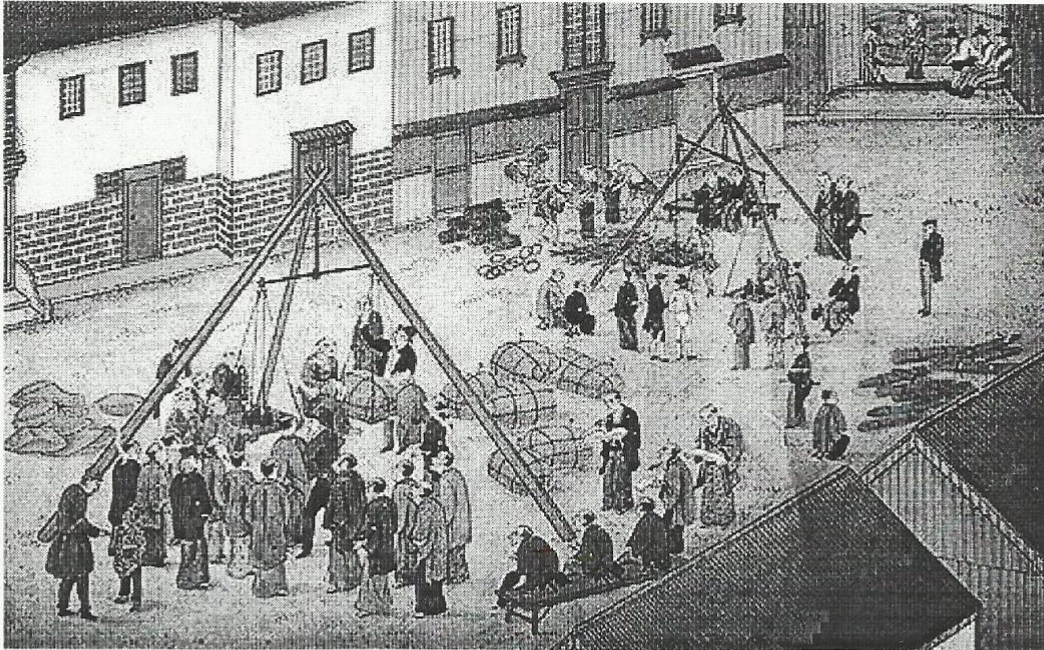
See also: "Dutch Ship Enters the Harbor" by Kawahara Keiga (Nagasaki Municipal Museum) and "Dutch Ship Anchors in Nagasaki Harbor" by Kawahara Keiga (Nagasaki Municipal Museum)

4. At Nagasaki

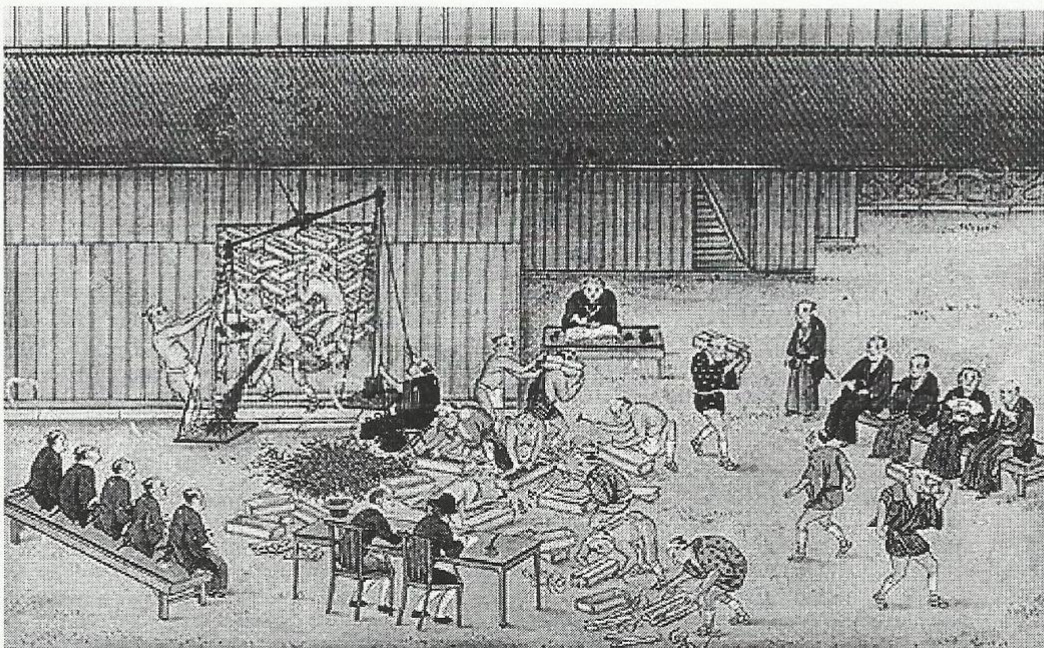
4.1. In de baai van Nagasaki in 1825

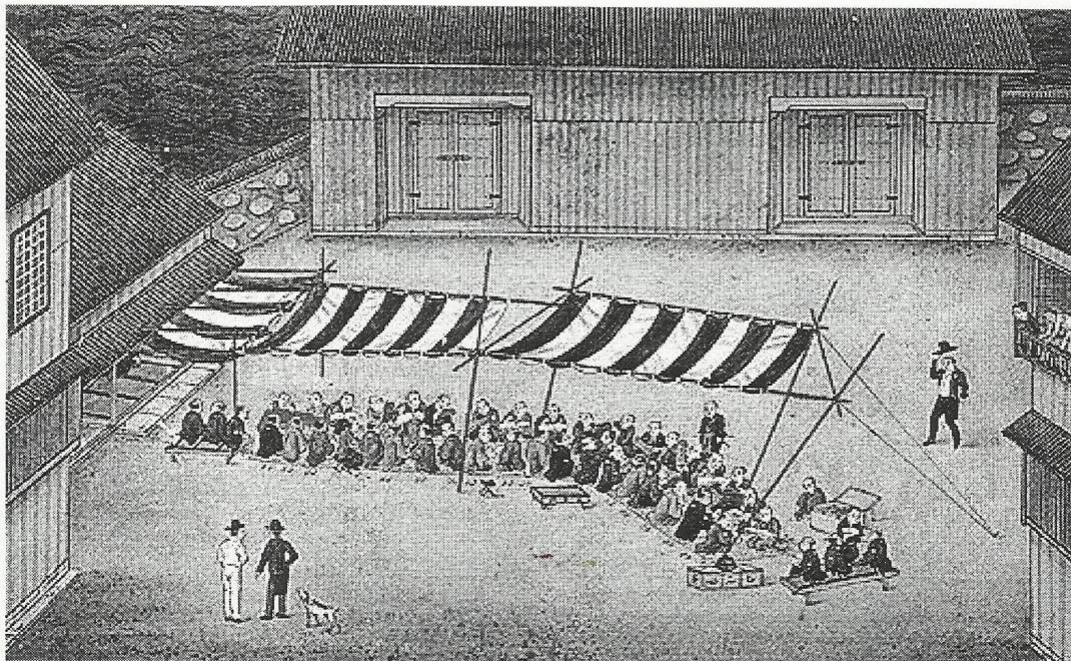
The sea gate shown on the right was opened only for the loading and unloading of cargo from the Dutch ships. from "Scenes of the Dutch in Nagasaki" by an anonymous artist (Nagasaki Prefectural Art Museum)

"Weighing Goods at the Dutch Trading Post" by Kawahara Keiga (Nagasaki Municipal Museum)

"Scene in Front of the Warehouse" by Kawahara Keiga (Nagasaki Municipal Museum)
In the 18th century, copper replaced silver and gold as the Dutch traders' major export item from Japan. The copper was refined at a mint in Osaka before shipment to Nagasaki and further refinements here.

"Bidding for Goods" by Kawahara Keiga (Nagasaki Municipal Museum) A variety of merchandise was imported through Dejima and sold to Nagasaki merchants by a bidding method. This illustration shows the sale of bolts of cloth, a popular item imported from both Asia and Europe.

4.2. Handel

De eerste Hollandse schepen kwamen in 1642 daarna kwamen zij jaarlijks eind juni en vertrokken 20 september (Zie prent blz 45 van Gulik)

Van 1642 t/m 1803 kwamen er 656 schepen naar Deshima. Onderweg verongelukten er 26.

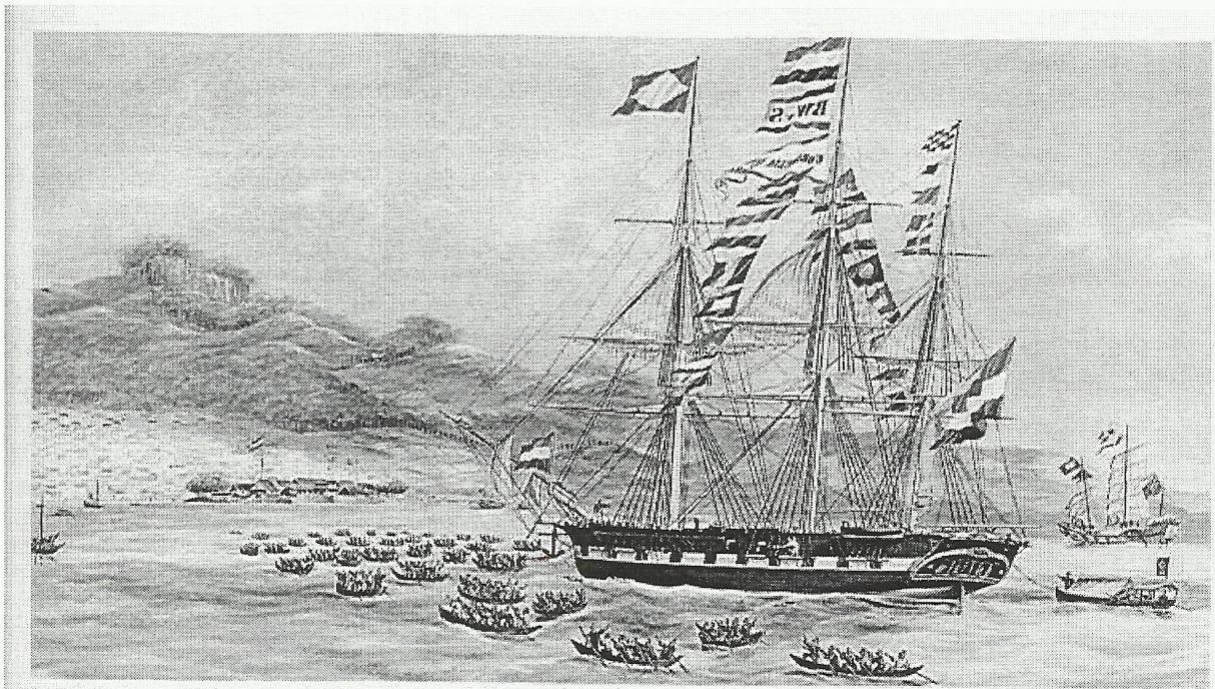
Jaar	Aantal	land	schip	kapitein
1804	1			
	1			
1805	1			
1806	1			
	1			
1807	1			
	1			
1808	0		-	
1809	1			
1810	0		-	-
1811	0		-	-
1812	0		-	-
1813	1			

1814	1		
	1		
1815	0	-	-
1816	0	-	-
1817	1		
	1		
1819	1		
	1		
1820	1		
	1		
1821	1		
	1		
1822	1		
	1		
1823	1		
	1		
1824	1	Arinus Marinus	
	1	Ida Aleida	
1825	1	Vasco da Gama	A. Bezemer
	1	Johanna Elisabeth	Mesdagh
1826	2		
1827	2		
1828	1		
1829	2		
1830	2		

In 1803 hebben "de Engelschen den Handel verzocht, dog zijn geweygerd "

In 1804 hebben "de Russchen den Handel verzocht, dog zijn geweygerd "

BRON: Tablau Deshima

Een koopvaardijfregat wordt de baai van Nagasaki binnengepeddeld, aquarel door J. Spin

4.3.

4.3.1. Bronnen

5. Het leven in Deshima

5.1.1. Opperhoofden

5.2. Opperhoofden

Mr Izaak Titsing
1880, 1882-1884

Hendrik Casper Bomberg
1885, 1887, 1890

Johan Fredrik Baron van Reede tot de Parkeler
1886, 1888, 1889

Petrus Theodorus Chassé
1891, 1892

Mr Gysbert Hemmy
1893-1898
22 april 1898 grote brand. De huizen aan de linkerkant van de hoofdingang verdwijnen

Leopold Willem Ras
1899, Pakhuismeester tijdelijk vervanger wegens overlijden Mr Hemmy

Willem Wardenaar
1800-1803

Hendrik Doeff Junior
1804-1817. In 1817 Ridder van de Orde van den Nederlandsche Leeuw
Nederland was door de fransen bezet en Nederlands_Indië kwam onder het bestuur van de Engelsen. Tussen 1810 en 1813 kwamen er geen schepen meer uit Batavia waardoor Doeff niet kon worden afgelost.
1808-1809 herbouw van de woning van het opperhoofd
1814 Dubbele buitentrap van 6,5 voet breed en pannendak. In 1833 is de trap afgebroken.

Jan Cock Blomhoff
Ridder van de Orde van den Nederlandsche Leeuw.
Tot grote ontsteltenis van de Japanners kwam hij met zijn vrouw Titia hun zieke zoontje Johannes, de kinderjuffrouw Petronella Munts en de javaanse dienstmeid Maraty. Dfit vrouwelijk gezelschap werd als hoge uitzondering gedoogd tfoetfat Johannes weer beter zou zijn.
Mevrouw Cock Blomhoff, de andere vrouwen en het kind moesten na 6 maanden weer terug.
1818-1823

Johan Wilhelm De Sturler
1824-1826

Germain Felix Meylan
1827-1830

5.2.1. Anderen in dienst van Nederland

Van Overmeer Fisscher
Verkerk Pistorius
Manuel

5.2.2. Carel Hubert de Villeneuve

In 1824 twee maanden na zijn huwelijk, op verzoek van von Siebold uit Batavia gekomen om hem als beroepstekenaar te helpen bij zijn wetenschappelijke studies.
In aug 1829 komt zijn vrouw Mimi hem achterna. De Japanners zijn nu milder: zij mag wel blijven maar op een schip. Zij wordt gepotretteerd door Isono Bunsai.

5.3. Von Siebold

1824-
Samen met de Sturler

5.4. Japanners

5.4.1. Jokoda Dennosis

Tweede secretaris van de Gouverneur van Nagasaki
Brenkt op 6 juni 1824 een bezoek aan de factorij om von Siebold te raadplegen over een ziekte.
(zie de grote partij)
Stelt belang in een boek van Thunberg met afbeeldingen

5.4.2. Kawasama Keiga

5.5. Japanse prentkunst omstreeks 1825

5.6. De viering van de verjaardag van Koning Willem 1 in Decima

5.7. HOFREIS naar EDO

vanaf 1890 zal de reis om de 4 jaar gehouden worden
in 1798 is het Opperhoofd Mr Gysbert Hemmy op de hofreis overleden

6. De reis Nagasaki -Batavia

6.1. Overzicht

datum	positie	waarneming	
20 december, 1/2 8 uur		onder zijl Noorder Cavallos	
21 22 23			
26 december 27 december		Straat Formosa gepasseerd de Chineesche kust verkend Prater Eilanden Zeven Eilanden	
9 januari		Straat Banka	Bespeuren verder een zeer vuile kle int water, even of hetzelfde met bloe gemengd was en denkelijk een gev zal wezen van uitwatering der rivier dewijl wij het in plaats van zout, brakagtig bevonden.
12 januari 10 uur		op de rede van Batavia voor anker	door Zr. Ms wachtschip Melampus ingeklaard God! zij geloofd voor behoude reize tot dus verre.

6.1.1. Belading

Aantal	eenheid	staafkoper	plaatkoper	kamfer	gewicht in Kg	datum belading
28	balijs			28		6 nov.
28	balijs					

picols

226 14/125

1 november 1825: stuurde op gisteren ontvangen kamfer? weg,

6 november: onfingen wij

28 Balijs Kamfer, dat het laatste gedeelte van

de Gouvernements Lading was, en waarmede nu

Netto 4055 Picols Koper; en Bruto 226 14/125 Picols kamfer

benevens (voor Stuwage) 1480 ledige Koperkistjes,

400 stuwplanken

& 55 picols Brandhout van 't Gouvernement aan boord hadden:

als hebbende opheden 220 ledige Koperkistjes, die wij niet meer

nodig hadden, naardewal teruggestuurd;

6.1.2. Verklaring

Ik A. Bezemer Gezagvoerder naast God van mijn schip genaamd de Vasco de Gama als nu ter Rhede Nagasaki in Japan gereed liggende, om na ontvangen depeche 1) met de eerste goede wind die God verlenen zal te zeilen naar Batavia waar mijne regte ontladingsplaats zijn zal, bekenne onder een Overloop van mijn schip van 't Opperhoofd van den Nederlandschen Handel voor het Gouvernement te Batavia ontvangen te hebben:

	353,500	Driemaal honderd en drie en vijftigduizend katjes netto Japansche staaf Koper in 3576 Drieduizend vijfhonderdzes en zeventig kistjes met een percent toegift daar onder begrepen, ieder picol ? van Een honderd katjes Japan(sch) of Eenhonderdtwintig en Zeven achtste ponden allen geemballeerd met stroomatten en strooitouwen digtgemaakt buiten en behalve?
	Een	Kistje inhoudende honderd katjes netto Japansch of 120 1/8 netto ponden staafkoper, behorende tot bovengemelde partij van drieduizend vijfhonderd vijf en dertig pikilo geemballeerden met kruistouw verzegeld met het nevenstaande kachet, tot monster en pruve ? accorderende met het ondervolgende proefgewicht
	50.000	Vijftigduizend katjes netto Japansch Plaatkoper in driehonderd Een en veertig kistjes ieder pikil van 100 katjes of 120 4/3 ponden als vooren. 2)
N° ? 170	22.614	Twee en twintigduizend zeshonderd en veertien katjes bruto Indomasische ? kamfer in eenhonderd zeventig dubbeld balies met? een percent toegift daaronder begrepen in balies en met geolied papier geemballeerd en met

Een	Emballage	strooitouwen digtgemaakt inhoudende een proefgewicht van 50 vijftig katjes Japansch of 60 7/16 zestig en zeven zestiende ponden geemballeerd en verzegeld als boven
	1480	Een duizend vierhonderd en tachtig ledige kistjes
	400	Stuw? Planken
	55	?kilo brandhout
N° 1	Een kist	geemballeerde en met kruistouw omwonden en bovenstaande kachet verzegeld inhoudende zijde geschenk rokken wegende katje Eenhonderd en vijf enveertig? of 176 ponden
	Een kist	met kruistouw omwonden en verzegeld inhoudende zijden stoffen wegen P/m ? 82 of ponden eenhonderd Alles droog en wel geconditioneerd al het welk ik belove te leveren in dien God mij behoude nisse verkiezen? in den zelfden staat met mijn voorschreve ? schip op Batavia aan de Hoofd Directie van Financien of deszelfs order, mits mij betalende voor mijn vragt volgens Entreparty adra cadabra ? in voldoening van het welk verbindt ik mijzelve en al mijn goed en mijn voorschreve schip met al diezels toebehoren ? ... In kennisse der waarheid heb ik vier eensluidende Cognossement 3) met mijnen naam ondertekend alle van eenen intro...? het eene voldaan zijnde zullen de andere van geene waarde meer zijn Japan ten kantore Nagasaki 18 december 1800 vijftwintig Inhoud en gewicht der beide laatst gemelde kisten onbekend A. Bezemer

1) depêche =bericht, amtelijke mededeling

2) pikol = picoel= Ind. schoudervracht, handels gewicht: 100 Katie's=61,7613 kg

3) bewijs van recht van de afzender op goederen of de lading in het schip aanwezig, door de
schipper afgegeven en ondertekend, waarbij deze erkent het goed ontvangen te hebben

6.1.3. Pagagiers

enom 1/2 7 uren kwamen de Heeren de Sturler, van Outeren en Verkerk Pistorius alsmede nog
2 gemeenen bij ons aan boord, om de reis meede te doen

6.1.4. Bronnen

ARA

Blad 46

Oktober 1825 Geankerd onder de Papenberg
vervolgvanden 31sten

Schooten, in dat Schip danook de Secretaris van de Gouverneur van Nagasakkij aan boord gevaren was, het eersten uitgewisseld uitgemisteld? ligtende om 2 uren deselfs Anker, deed aanstuur de Salütvan 13 Schoten (nu voor de Stad) enwierdt van een zestigtal vaartuigen naar buiten geboegseerd, enom 4 uren, nadat metons hetzelfde plaatsgegrepen had, wierdenwijop gelijkwijze voortgeholpen, door 64 Japansche boegseervaartuigen, die ons met eenvaart van 2 1/2 mijl door 'twater sleepten, ofschoon de wind ons tegen was. wij salueerden vervolgens nog (twas als bij 'tbinnenkomen) de Keizerswagter! eerst aanStuur, en daarna aan Bakboord, elk van 7 Schotens alwaarde Secretaris van deGouverneur (die ons totvoorbij dezelve vergezeld had) van boord ging terwijl het Opperhoofd en andere Heren! ons tot onder de Papenberg vergezelden, alwaar wij om 1/2 6 uren voor ons daags Anker ten Anker kwamen, een Salut van 9 Schoten deden, en met een worp? om de ZO vertuiden; hadden van onze eerste Ankerplaats af, aanhoudend gelood: 5,5 1/4, 5 1/2, 5 3/4, 6 vademen, en zo gestadig tot 15 vademen af diepende, in welke laatstgemelde diepte ons Anker gevallen was; peilden alhier de Papenberg W1/2N ? en de Noordt der Noorder Cavallos West? de Tempelt N1/2O, de Keizerwagt NNO1/4O, ende Keizerwagt NO1/4N; de ChineescheJonken die al eenige dagen vóór ons, de Stad hadden moeten verlaten, lagen hier nog alle 4 ten Anker.
om 1/27 uren vertrok het Opperhoofd & gevolg benevens de Opperbanjoost, Tolken enz enz? wederom naar Decima, onder eendriewerf Hoerah van onze Equipage, deden om 8 uren het wagschot, hadden bij de Pomp 6 dm ? water.

DINSDAG PRIMO NOVEMBER

kregeninden ochtend een zwaare buij uit het West e WNW vergezeld van harde Regen; deden't met den dag het Schot om 8 uren aannemende ? koelte van 't NW, met nu&dan felle buijen staken wij nog 10 vaâm Ket

blad47

vervolg van den 1ste ting vol?; stuurde op gisteren ontvangen kamfer? weg, lieten 's avonds het Plechtanker op de grond zakken en nog 10 vaâm aan de kettingvoorloopen en deeden om 8 uren het Avondschoot; 's Nagts aanhoudende zwaare buijen van't N:W ver(ge)zeld vansomtijds Regen.-

Woensdag 2

het Plechtanker, en wonden 10 vaâm vande Ketting in droogden eenige Zeilen, ontvingen drinkwater: hielden vendu der goederen van den Overledene deeden dag&nagtschots &zo voorts

Donderdag 3

Vrijdag 4 de wind ZW, stijve ger..fde n/z Koelte, Buiig&Re
genachtig weêr; vermaakten eenige zeilen, klaar den Touw en deden verder het nodige.

Zaterdag 5 november

Zondag 6 de Wind Noordoostelijk goed weêr; ontfingen wij 28 Balijs Kamfer, dathet laatste gedeelte van de Gouvernements Lading was, en waarmede nu Netto 4055 Picols Koper; en Bruto 226 14/125 Picols kamfer benevens (voor Stuwage) 1480 ledige Koperkistjes, 400 stuwplanken & 55 picols Brandhout van 't Gouvernement aan boord hadden: als hebbende opheden 220 ledige Koperkistjes, die wij niet meer nodig hadden, naardewal teruggestuurd; de Timmerlieden bezig als voren----.

Maandag 7 tot Donderdag 17 ingesloten

de winden meestal Noordoostelijk, dog soms ook Zuidelijk&westelijk in welk laatste geval meestal regenachtig, dog met N:O wonden goed weêr hadden, cavaten buitenboord, repareerden eenige Zeilen, voorzagen het Tuig; en als wij het verlot van de Japanders om met de Sloepen rond te varen hadden, maakten wij ons de gelegenhied eenigsinds ten nutten, om terzelvertijd de Baaij op te nemen en het plan dat wij vandezelve door den Heer VerkerkPistorius gemaakt ter leen gekregen hadden zo veel mogelijk te examineren: terwijl ik vervol

Blad 50

December 1825 Geankerd onder de ? Papenberg

vervolg van den 19e: ?? nog 50 ? ? ontvingen van de wal bericht dat eene ligt matroozen die wij op den 27e van Junij ?? van Z.M. wagschip Melampus tot ? aan boord gekregen hadden (en Jan van den Berg genaamd was) gisterenavond op het Eiland Decima was overleden: Inventariseerden des overledenes nalatenschap om nader op Batavia te verantwoorden.

Dinsdag 20 december?

Scheepsdiepte A: 16 voet ? 11 duim? V: 14 voet 10 duim St: Last 2Voet? 1 duim?

Noordelijke Wind: goedwaän; trenden ? de Berghouten, droogden de zeilen en maakten alles gereed om zee te kiezen. In de Namiddag ontvingen drie Pramen met bagage vandevoor Batavia bestemd zijnde Pagagiens en om 1/2 7 uren kwamen de Heeren de Sturler, van Outeren & ? Verkerk Pistorius ! alsmede nog 2 gemeenen bij ons aan boord, omdereis meede te doen, begonnen ogenblikkelijk Anker te winden dat door de Johanna Elisabeth gevolgd wierdt en om P.m. ? 1/2 8 uren waren wij onder zeils: om 8 uren passeerden wij langs het gewone? Vaarwater de Noorder Cavallos, en begonnen wij gaandeweg Zuidelijker te sturen?: hadden een Lantaarn voor de Johanna Elisabeth opgezet, alzo wij die ter Oorzaak van het Land niet wel onderscheiden konden, dog dit wierdt niet beantwoord en haalden wij omdiereden een paar uren later de Lantaarn wederom neêr.

7. Batavia omstreeks 1825

8. Het schip: de Vasco Dagama

8.1.1.1. Het bestek

8.1.1.2. De bouwbeschrijving

8.1.1.3. Kopiëen van het bronmateriaal

8.1.1.4. Tekeningen en tonnage van andere fregat-schepen uit dezelfde tijd

Een schip dat 'fregat getuigd' is heeft 3 masten, terwijl een brik die 2 masten voert. Een bark??
MGN blz

20	Baron van der Capellen		<1830	
138	Baron van der Capellen	stoomschip	<1826	Batavia, Semarang, Soerabaja
21	Petronella		1781	bouwtekening
67	De Vreede		<1824	
97	Jean Key		1829	
99	Stad Rotterdam	fregat	<1827	249 lasten
	Maas	fregat	<1827	154 lasten
	Rottestroom	brik	<1827	147 lasten
	Nijverheid	brik	<1827	131 lasten
117	Dankbaarheid		1831	

8.1.1.5. Maten

Bron: Maritieme geschiedenis der Nederlanden (MGN blz 49 en 50)

de ton

Het gewicht van een gevulde wijnton die met twee paarden getrokken moest worden. In gebruik in Z.W Europa en Engeland

Engeland: 1 tun = 252 gallon = 1.145 m³ de stuwruimte ca. 1,6 m³

Frankrijk : tonneau ()

de last

Het gewicht van een vracht graan die door vier paarden getrokken moet worden;

1 last = 4000 pond

in gebruik in N.O. Europa

Nederland: 1 scheepslast = scheepslengte * ruimbreedte * ruimholte / factor

9. Scheepsbouw

10. Reizen Antwerpen-Batavia rond 1825 door Besemer

MGN blz 114 Advertenties in *Journal de Commerce d'Anvers* over de reis naar Batavia in 1824 en 1825

11. De reder: De Cock et frère

De lading

MGN 129:

Lastbrief 8 dec 1820 te antwerpen door N.J.de Cock & Frère aan Kapitein Ary Bezemer van hun fregatschip Auguste gegeven:

12. Kapitein Besemer

Persoonsbeschrijving

Stamboom

13. Positie bepaling, kaarten

13.1.1. POSITION FINDING

The other day the son of de Sturler asked me: "Dear Sir, I should like to get your permission to ask a question." And without waiting for my answer he continued: "When we were passing Street Banka you showed me that Banka was on the left and Billiton at right side. And now you are showing me other isles that I can't remember from my earlier trips. But how can you know this, as you wanted me to believe that this is the first time that you are making this trip?" I told him that I have maps of the sea like there are maps of the country with the names of all those places on it, but that it was not allowed to show them to him even while he was a clerk of the gouvernement, because those maps are strictly confidential. Not often passengers were interested in those matters and if they were, my answer always was enough to stop their questioning and change the subject of conversation.

But the young De Sturler was anxious to learn. And after a while he continued: "Of course, maps. But in my experience on Java, I learnt that maps are of no use if one doesn't know where one is on that map. Therefore we had to walk to the nearest village and ask people what the name was of the place, and if we were lucky and we could find that name on the map only then we could find our way on the map. But now I am puzzling how do you do this? How do you know where you are on that sea map of yours, without asking fishermen? We only saw a Chinese Yonk and they passed us while we were unable to get an answer on that question!"

I tried to fool him and said: "I don't see the problem, because this ship knows herself how to sail, because Vasco da Gama was the first explorer in these waters, and that's why her owners baptized her with his name. So if on a sea she has to know where to go, it is here!"

He laughed, but looked rather unhappy while he was afraid that I didn't like to answer his question seriously. On the contrary, I was very pleased to have found a student, so I could play the role of teacher. So I made him a compliment for his question and I said that wondering is the start of all learning. And then I gave him the following lessons, based on what my father had learned me on the trips to the Northpole, added with the rules I have learned from the teachers at the School for Seamen and used for passing the examinations for captain, caused with own experience since.

13.2. LESSON1 Older methods

Old maps with compass lines
p.m.

13.3. LESSON2 Finding the height

p.m.

13.4. LESSON2 Finding the longitude

As you might know, finding the length at sea has been a problem for centuries. The english.King

..

Many accidents happend. The Batavia for instance wrecked on the isle

Even Vasco da Gama himself had great problems when sailing in those waters.

NMG blz. 215

In 1774 John Harrison recieved (the rest of) £20.000 as reward from The Board of Longitude for his solution to the problem: a very accurate clock or chronometer

NMG blz 216

Until 1827 The Dutch used as zero-meridian a line over the highest peak of the isle Tenerif (Decision of The Dutch Admiralty in 1787). This is +/-16,5° west of Greenwich.

14. Nautical terms

De wacht aan boord van een schip

(zie blz 224 deel3 NMG)

Zes wachten per etmaal van ieder 4 uur.

Een glas was een half uur: 3 1/2 glas was de max. tijdsduur, bij 4glazen=0glazen begon men weer opnieuw.

	naam		van	tot
AW	achtermiddagwacht	Afternoon watch	12.00	16.00
PW	platvoetwacht	Dogwatch	16.00	20.00
EW	eerstewacht	First watch	20.00	24.00
HW	hondewacht	Midwatch (graveyard)	0.00	4.00
DW	dagwacht	Morning watch	4.00	8.00
VW	voormiddagwacht	Forenoon watch	8.00	12.00

Op een Wachtlei vulde men in de 19e eeuw , per wacht in de volgende kolommen in:

G= glas, het tijdstip van de verandering(koers,windrichting enz.)

Gest.Koers= Gestuurde Koers.

Drift

MW =Miswijzing

Beh.Koers=Behouden Koers

mijl=Gelogde mijlen

14.1. Windsnelheid

Bron KNMI

Schaal van Beaufort (1805)	Nederlands	snelheid vierkant volgetuigd oorlogsschip	Engels (UK)	Engels (USA)
0	Stil		Calm, sea like a mirror	
1	Flauwe koelte	net genoeg vaart om te kunnen sturen	Light air	
2	Labber koelte Boven Z koelte = boven zeils koelte	1 tot 2 knopen per uur	Light breeze	
3	Topzeils koelte Bovenb/z koelte = boven bramzeils koelte	3 tot 4 knopen per uur	Gentle breeze, topgallantbreeze	
4	Bramzeils koelte		Moderate breeze	
5	Stijve bramzeils koelte		Fresh breeze	
6	Marszeils koelte		Strong breeze, topsailsbreeze	
7	Stijve marszeils koelte		Moderate gale, reefed topsailsbreeze	High wind or Near gale
8	Dicht gereefde marszeils koelte		Fresh gale, close reefed topsailsbreeze	Gale
9	Onderzeils koelte		Strong gale	
10	Gereefde onderzeils koelte		Whole gale	Storm
11	Storm		Storm	Violent storm
12	Orkaan		Hurricane	

15. Enige oude zeiltermen

Afnemende koelte = de wind gaat liggen = subside.
Heen & weer lopende ongestadige koelte = squally wind
Zowel windrichting als windkracht vertoont een erratisch karakter.
wolkdrijvende lucht = cloud driven sky
Passaat lucht; helder blauwe lucht met alleen lage kleine cumulus bewolking.
mooij helder weert = mooi helder weer goed zicht = fair weather
bewolkte tot dikke buijige Lugt = overcast, turbid atmosphere, passing showers.

Nederlands

Engels

Voor de wind squared away
(is met de wind recht van achteren zeilen, ook wel genoemd een 'melkmeid')

Ruimschoots flowing, flowing sheets
(is met de wind schuin van achteren zeilen,

vol en bij clean full
(Voor Beaufort nummers 1 - 4, = De wind schuin van voren ca. 80 graden, =zonder dat de zeilen killen =klapperen).

vol en bij full and by, by and large
(Voor Beaufort nummers 5 - 9, =De wind schuin van voren ca. 70 graden, =zonder dat de zeilen killen).

Bij de wind Close-hauled, by the wind
(Voor Beaufort nummers 5 - 9, De wind schuin van voren ca. 60 graden, zonder dat de zeilen killen).

lenzen voor top en takel to scud under bare pole
(is het schip zonder zeilen voor de wind (lenzen) laten weglopen. De wind heeft alleen vat op de romp en kale masten en rondhouten. In feite een overlevingstaktiek).

Are you ready to embark on the Vasco da Gama for a trip of 6? weeks to Japan

in dat Schip... aan boord gevaren was had shipped on board?

Blad 46

Oktober 1825 **Anchord under the Papenberg**, the 31e continued

Under here not in the meaning of underneath but like the sailing term leeward, that is covered from the wind by the mountain.

The **Papenberg** or ...in Japaneese **Takabokojima**

Shots , while also the Secretary of the Gouvener of Nagasaky was shipped on board,